

Тема 9 Сучасні методологічні концепції

- 1. Герменевтика
- 2. Психоаналіз
- 3. Новий матеріалізм

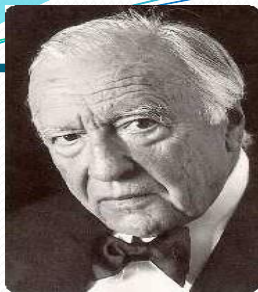
Герменевтика

- Засновником герменевтики Нового часу вважають німецького філософа і
- теолога Фрідріха Шлейермахера (1768-1834), який заклав основи герменевтики як загальної теорії інтерпретації, який розглядав герменевтику як метод всіх наук про дух (гуманітарних наук), доводячи, що за допомогою психологічного «**вживання**» можна проникнути у внутрішній світ авторів стародавніх текстів, будь-яких історичних діячів і на цій основі реконструювати історичні події, зрозуміти їх більш глибоко, ніж їх усвідомлювали самі учасники цих подій.

Наприкінці ХІХ ст.

- Філософська герменевтика розроблялася німецьким філософом Вільгельмом Дільтеєм (1833-1911), який особливу увагу приділяв дослідженню сутності **процесу розуміння**. Останній він розглядав як
- «Переживання» в сенсі схоплювання прихованих смислів людського існування на його історично переломних етапах.
- «Природу пояснюємо, а дух розуміємо».

Найбільш відомі представники герменевтики

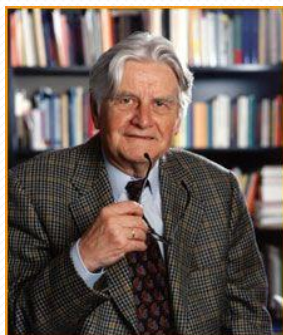
- Ханс Георг Гадамер
- (1900-2002),

- Поль Рікер (р. 1913-2005),

- Жак Лакан (1901-1981),

- Карл Отто Аппель (р. 1922-2017) і ін.

Основні ідеї Герменевтики

- Основу процесу пізнання завжди становить «попереднє розуміння», задане традицією, в рамках якої, на думку Гадамара, тільки і можна жити і мислити.
- Дослідник завжди підходить до досліджуваного предмета, тексту з точки зору **культурної традиції** яка заздалегідь задана традицією, «забобонами».

Nihil est sine rationem.

- Нічого немає безпідставного. Таким є коротке формулювання Лейбніца 1671 року. У 1714 році Лейбніц дає формулювання, яке назве *principium nobilissimum*: «*principium reddendae rationis sufficientis*». В інтерпретації М. Хайдеггера це означає: «положення про достатню підставу висуває вимогу своєї **доставки** (в знання - Е.А.)»
- Будучи переведений до законів логіки, принцип достатньої підстави живе в суспільстві у вигляді чогось непомітно звичного.

Гадамер

- відхиляє традиційно негативне ставлення до забобону як до чогось, чого потрібно уникати, чого необхідно соромитися.
- Забобони необхідно не відкинути, а усвідомити, врахувати і позбутися тільки негативних забобонів.

Ідея «перед-розуміння»

- висловлює у своєрідній формі переконання в соціокультурній детермінації будь-якого пізнання.
- Людина, щоб зрозуміти те чи інше явище дійсного світу історії або витлумачити історичний документ («текст») повинна володіти певного роду «історичним розумінням», «перед-розумінням».

Дослідник

- повинен зрозуміти історичну ситуацію, в якій живе і діє, повинен усвідомити наявні в ньому самому стереотипи, «забобони», повинен прагнути зрозуміти історичні обставини, в яких розгорталися події минулого, тобто «вжитися» в «текст», «відчувати» його і лише на цій основі тлумачити, інтерпретувати, оцінювати історичні факти, події і процеси.
- справжнє розуміння є не тільки **репродуктивним**, але завжди **продуктивним** ставленням

Так зване герменевтичне

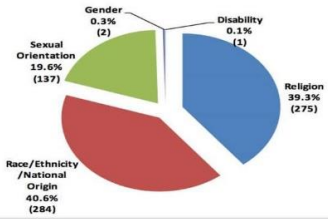
КОЛО -

- центральний методологічний принцип герменевтики: **ДЛЯ розуміння цілого необхідно зрозуміти його окремі частини, але для розуміння окремих частин вже необхідно мати уявлення про сенс цілого.**

Статистика

Figure 1. Hate Crime Incidents by Bias Type (UCR)

У філософії науки

- Герменевтичне коло розробляється як взаємозумовленість теорії і факту:
- *факти, на яких будується теорія, завжди концептуально навантажені, їх відбір та інтерпретації обумовлені тією самою теорією, яку вони повинні обґрунтувати.*

Філософська герменевтика

- виступила з вимогою пізнання істини без методу: *між істиною і методом немає згоди.*
- За Гадамером, суб'єктивна діяльність повинна тепер розумітися не як метод пізнання істини, а як її герменевтична намітки, передбачення.

Методологія психоаналітичної практики

- має як ознаки природознавчо орієнтованої науковості (раціоналізація предмета дослідження з використанням каузальних способів пізнання, методів спостереження, опису, моделювання тощо), так і гуманітарні ознаки (суб'єкт-суб'єктне пізнавальне відношення, інтенціональний характер дослідження, визнання психічних фактів об'єктами дослідження, виділення кількох видів істини: історичної, наративної, сценічної).

Психотерапевтична взаємодія

- є дискурсивною практикою.
- Свідому комунікацію в психоаналітичній герменевтичній ситуації доповнює несвідома, що зумовлює корегування герменевтичної методології застосуванням «внутрішньої лінгвістики» та врахуванням і мовлення, і дій у психоаналітичному дискурсі.

В психоаналізі

- використовується *герменевтична логіка* (з моделлю «герменевтичного кола», у межах якого відбувається *конструювання смислу*), а формою взаємодії між «психоаналітичним текстом» та інтерпретатором є **розуміння**.
- Особливість психоаналітичного тлумачення містить *і пояснення, і інтерпретацію* та залежить від інтерпретаційних перспектив.

Несвідоме

- має власну логіку, для позначення якої вводиться поняття й термін «психологіка» (логіка психічного).
- Герменевтичною метою психоаналізу є відновлення *«герми»* як внутрішньої смислової цілісності психіки;.
- У разі негативного результату психоаналізу може відбутись подальше порушення «герми», а психоаналітик постане в ролі «гермокопіда».

Об'єктом психоаналітичної герменевтики

- є «психоаналітичний текст» зі своєю семіотичною специфікою: сполученням вербальних і невербальних знаків як символічних представників психічних процесів.
- Виокремлюють поняття «психоаналітичного метатексту» (інтерпретативного тексту) та «психоаналітичного гіпертексту» (тексту, що передає динаміку психоаналітичного процесу).

Особливість психоаналітичної символізації

- пов'язана з витісненням об'єктів, а психоаналітична інтерпретація, використовуючи несвідоме, виконує аналітичні функції *де-конденсації* та *ре-контекстуалізації*; цей механізм десимволізації сприяє відновленню в мовленнєвих актах оповідної ідентичності пацієнта.

Термін "новий матеріалізм"

- був вперше використаний Мануелем Деланд (американсько-мексиканський вчений) і Розі Брайдотті (австралійсько-італійська дослідниця) в другій половині 1990-х. В рамках цього підходу критикується дуалістичне мислення, міцно вкорінене в гуманістичних традиціях, вплив яких і сьогодні переважає в сучасній філософії науки.

Новий матеріалізм

- розвивається в одному проблемному полі з постгуманізмом і ставить під сумнів "живучість" і стабільність індивідуалізованого ліберального суб'єкта.
- **Новий матеріалізм** показує, яким чином значення / розум завжди (вже) є матеріальним, яким чином матерія обов'язково постає як щось пов'язане з розумом / значенням і яким чином природа і культура - це завжди (вже) "природокультури".
- Можна сказати, що **новий матеріалізм** є початковим пунктом постлюдської чутливості, спрямованої на подолання **антропоцентризму**.

Новий матеріалізм

- виходить з єдності існуючих атрибутів матерії - ідеального і матеріального (наявного буття), визнає існування ідеальної протяжності, універсального закону випереджаючого відображення, взаємного відображення ідеального і матеріального, приходять до визнання тези про те, що ідеї Платона не суперечать новому матеріалізму. Існує матеріально-ідеальне двоєдність. При цьому ідеальне не впливає з матеріального чи навпаки. Вони вирішальним чином одночасно впливають один на одного.

Розвиток науки визначається не тільки внутрішніми раціональними аспектами наукового знання

- а й не меншою мірою також зовнішніми, не пов'язаними безпосередньо з самим знанням, чинниками. Соціально-історичні та культурні чинники обумовлюють не тільки швидкість чи напрям розвитку науки, але й її зміст та концептуальну основу.

Остаточно дана особливість розвитку наукового знання була визнана тільки у другій половині ХХ століття.

- До того ж часу наука мислилась як щось цілком об'єктивне й раціональне. Вважалося, що наукова діяльність цілком позбавлена будь-яких особистих упереджень та суб'єктивних уподобань, що вона є незалежною (принаймні у своїй змістовній формі) від політичних, релігійних, культурних та інших факторів, наявних у суспільстві. Тобто наука вважалась чимось цілком самодостатнім і автономним.

Наука –

- *це не тільки знання самі по собі, але і також діяльність, люди та суспільні інститути, що здійснюють цю діяльність. Тобто наука вже за своїм визначенням є соціальним феноменом.*